

Esitutkinnan rajoittamispäätöksen viipyminen

ASIAN VIREILLETULO

Otin keväällä 2022 omana aloitteena tutkittavakseni poliisin menettelyn lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikosten esitutkinnoissa. Annoin asiassa päätökseni 23.11.2022 ([OKV/325/70/2022](#)). Kyseisessä asiassa saatujen selvitysten perusteella Pohjanmaan poliisilaitoksella esitutkinna olleessa asiassa 5710/R/20098/18 tutkinnanjohtaja oli tehnyt syyttäjälle 28.5.2021 esityksen esitutkinnan rajoittamisesta, mutta rajoittamisesitys oli ollut yhä ratkaisematta tutkinnanjohtajan antaessa selvityksensä keväällä 2022. Vaikutti siten siltä, että rajoittamisesityksen ratkaiseminen oli kestänyt syyttäjällä lähes vuoden. Otin tämän perusteella omana aloitteena tutkittavakseni myös syyttäjän menettelyn asiassa. Poliisin menettelyä olen arvioinut jo aiemmassa päätöksessäni.

SELVITYS

Syyttäjälaitoksen Länsi-Suomen syyttäjäalueen apulaispäälikkö ja valtakunnansyyttäjä ovat antaneet lausuntonsa. Asiassa aluesyyttäjänä toiminut A on jäänyt eläkkeelle. Pyysin valtakunnansyyttäjää kuitenkin varaamaan A:lle tilaisuuden tulla asiassa kuulluksi. Valtakunnansyyttäjällä ei ollut tarvetta antaa lisälausuntoa A:n toimittamasta selvityksestä.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Voimassa olevan Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:n ja aiemman 1.10.2019 saakka voimassa olleen syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 6 §:n 1 momentin mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävään olevassa asiassa asianosaisten oikeusturvan edellyttämällä tavalla.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkintalain 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, syyttää saa jättää syytteen nostamatta, jos epäilty rikos ei yhteisen rangaistuksen määräämistä tai aikaisemmin tuomitun rangaistuksen huomioon ottamista koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyöstä säädetään esitutkintalain 5 luvussa. Esitutkintalain 5 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan syyttäjän on tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan sen varmistamiseksi, että asia selvitetään 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaan syyttäjälaitoksen keskushallintoyksikkönä toimii valtakunnansyyttäjän toimisto. Syyttäjälaitoksen toiminnan järjestämistä varten maa jakautuu syyttäjälalueisiin. Valtakunnansyyttäjän toimiston tehtävinä on muun ohella ohjata ja kehittää Syyttäjälaitosta ja syyttäjäntoimintaa sekä valvoa syyttäjien toiminnan laillisuutta ja yhdenmukaisuutta.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 5 §:n mukaan syyttäjääalue vastaa syyttäjäntehtävien järjestämisestä alueellaan käsiteltävissä rikosasioissa. Omalla toimialueellaan syyttäjääalue kehittää syyttäjäntoimintaa valtakunnansyyttäjän toimiston ohjauksessa, vastaa syyttäjäntoiminnan tuloksellisuudesta, valvoo syyttäjien toiminnan laillisuutta ja yhdenmukaisuutta sekä huolehtii viranomaisyhteistyöstä ja muusta syyttäjän tehtäviin liittyvästä yhteistyöstä.

Arviointi

Asiasta oli tehty 5.9.2018 esitutkintalain 5 luvun 1 §:n mukainen ennakoilmoitus syyttäjälle. Tietojärjestelmään tehdyn kirjauksen perusteella aluesyyttäjä oli 7.9.2018 sopinut siitä, että tutkinnanjohtaja tekee syyttäjälle esitutkinnan rajoitusesityksen. Poliisi oli toimittanut rajoitusesityksen syyttäjääalueelle kuitenkin vasta 27.5.2021. Syyttäjääalueen selvityksen mukaan asia oli kirjattu Länsi-Suomen syyttäjääalueella varsinaiseksi syyttäjän työlliställä näkyväksi esitutkinnan rajoittamista koskevaksi asiaksi (E-asia) 31.3.2022 ja aluesyyttäjä oli ratkaissut asian samana päivänä.

Länsi-Suomen syyttäjääalueen apulaispäällikkö on lausunnossaan todennut tiedossaan olevan, että syyttäjääalueella vallitsee yksiköissä kahdenlaista diaarikäytäntöä sen osalta, missä vaiheessa pelkällä esitutkintapöytäkirjan numerolla tuleva esitutkinnan rajoittamisesitys kirjataan E-asiaksi. Vaihtoehtoina on kirjata se E-asiaksi heti saapumisen jälkeen taikka vasta siinä vaiheessa, kun syyttäjä on lopullisesti varmistunut siitä, että rajoitusesitys on hyväksyttävissä. Lausunnon mukaan E-asiaksi kirjaaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että mikäli rajoittamisesitys tulee hylättäväksi, täytyy asia kirjata manuaalisesti uudestaan syyttäjän asianhallintajärjestelmään. Apulaispäällikkö on todennut epäselväksi jääneen, mistä syystä tässä tapauksessa rajoitusasian saapumisesta sen asiaksi kirjaamiseen on kulunut lähes 10 kuukautta.

Valtakunnansyyttäjä on lausunnossaan todennut, että käytettävissä olevan aineiston perusteella poliisi oli 7.9.2018–27.5.2021 viivästynyt rajoitusesityksen toimittamisessa asiaan määrättylle syyttäjälle. Valtakunnansyyttäjä on todennut kuitenkin katsovansa, että aluesyyttäjän olisi tullut huomioida valtakunnansyyttäjän esitutkinnan rajoittamisesta antaman yleisen ohjeen ([VKS:2016:5](#)) mukainen yhteydenpito tutkinnanjohtodon kanssa rajoittamisesta ja sen perusteista osana esitutkintayhteistyötä ja siten tiedustella rajoitusesityksen etenemistä.

Lisäksi valtakunnansyyttäjä on todennut, että ohje ei anna harkintavaltaa, milloin syyttäjä syyttäjääalueelle saapunut esitutkinnan rajoittamista koskeva esitys kirjataan saapuneeksi eli otetaan vastaan sähköinen lähetys poliisin tietojärjestelmästä. Tehtävä kuuluu kansliatehtäviin eikä Syyttäjälaitoksessa voida jättää saapuvia asioita kirjaamatta tai siirtää niiden kirjaamista muuta kuin pakottavissa kiiretilanteissa. Tuolloinkin viiveen tulee olla mahdollisimman lyhyt, jotta syyttäjän tietoasianjärjestelmä on ajantasainen.

Totean, että aluesyyttäjän menettelyn arvioinnissa ei ole olennaista, missä vaiheessa esitutkinnan rajoittamista koskeva esitys oli kirjattu syyttäjän työlistalla näkyväksi rajoittamisasiaksi. Aluesyyttäjä oli jo tätä ennen tiennyt, että asia oli jaettu hänen käsiteltäväkseen ennakkoilmoituksella ja hän oli sopinut tutkinnanjohtajan kanssa esitutkinnan rajoittamisesta 7.9.2018. Tämän jälkeen rajoittamisesitystä ei kuitenkaan tehty syyttäjäalueelle noin 2,5 vuoteen. Lopulta syyttäjä teki päätöksen vasta 31.3.2022 eli 3 vuotta 6 kuukautta sen jälkeen, kun hän oli itse ollut sopimassa esitutkinnan rajoittamisesta.

Aluesyyttäjä ei ollut tehnyt mitään toimenpiteitä asian viipymisen selvittämiseksi. Näkemykseni mukaan syyttäjälle säädetty esitutkinnan yhteistyövelvollisuus on edellyttänyt, että syyttäjän olisi tullut tiedustella sopimansa esitutkinnan rajoittamisesityksen merkittävää viipymistä ottaen huomioon myös rikosasian laatu. Kyse on ollut alaikäiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta. Käytännössä tiedustelu olisi ollut tehtävissä varsin vähällä vaivalla esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostilla. Asiassa ei ole ilmennyt myöskään mitään teknisiä tai lisäselvityksiä vaativia seikkoja, jotka olisivat viivästyttäneet rajoitusesityksen ratkaisemista.

Edellä lausutut huomioon ottaen yhdyn valtakunnansyyttäjän lausunnossaan esittämiin näkemyksiin syyttäjän velvollisuuksista yhteydenpidossa tutkinnanjohtoon sekä siihen, että syyttäjän päätös esitutkinnan lopettamiseksi on viivästynyt asiassa kohtuuttomasti. Aluesyyttäjänä toiminut A on laiminlyönyt asiassa virkavelvollisuutensa huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta asianosaisten oikeusturvan edellyttämällä tavalla.

Esitutkinnan rajoittamista koskevan esityksen tekeminen on tutkinnanjohtajan harkittavissa. Olen arvioinut poliisin menettelyä jo aiemmassa päätöksessäni. Pidän kuitenkin myös syyttäjän laiminlyöntiä varsin moitittavana ottaen erityisesti huomioon rikoksen laatu. Asianomistaja on vasta syyttäjän tekemän päätöksen myötä saanut tiedon, miten viranomaiset olivat arvioineet hänen tekemäänsä tutkintapyyntöä ja vasta tämä päätös on antanut asianomistajalle mahdollisuuden käyttää omaa toissijaista syyteoikeuttaan. Asianosaisten oikeusturvan lisäksi viranomaisten omienkin resurssien käytön kannalta on tehotonta, mikäli asia viipyy viranomaisissa vireillä vielä useita vuosia sen jälkeen, kun asian lopputulos on jo päätetty.

Aluesyyttäjä A on jäänyt eläkkeelle, mutta virkavastuu viranhoidon aikaisista virkatoimista seuraa henkilöä virasta poistumisen jälkeenkin. Eläkkeelle jäämisellä voi olla kuitenkin merkitystä laillisuusvalvonnallista seuraamusta harkittaessa, sillä eläkkeelle jääneelle virkamiehelle on tarkoitus antaa tulevaisuuteen tähtäävää hallinnollista ohjausta. Kohdistan tässä asiassa toimenpiteeni eläkkeelle jääneen aluesyyttäjän sijaan Länsi-Suomen syyttäjäalueelle.

Aluesyyttäjän menettelyn lisäksi huomioni on kiinnittynyt asiassa myös laajemmin Länsi-Suomen syyttäjäalueen menettelyyn.

Esitutkinnan rajoittamista koskeva esitys oli ilmeisesti kirjattu syyttäjääalueella tutkintailmoituksen numerolla sinänsä viipymättä saapuneeksi. Rajoittamisesitys oli kuitenkin kirjattu syyttäjääalueella E-asiaksi vasta 10 kuukautta myöhemmin. Asiassa ei ilmene, miten saapuneesta rajoittamisesityksestä oli tätä ennen ilmoitettu aluesyyttäjälle. Käytössäni olevien asiakirjojen perusteella rajoitusesitys oli siten syyttäjääalueella vireillä 10 kuukautta ilman, että asialle olisi sen vastaanottamisen lisäksi tehty mitään toimenpiteitä. Riippumatta siitä, minkälaista E-asiaksi kirjaamisen käytäntöä syyttäjääalueella on noudatettu, pidän tätä yksittäistä asiaa laajemminkin huolestuttavana sitä, ettei syyttäjääalueella kiinnitetty huomiota syyttäjääalueelle saapuneen rajoittamisesityksen ratkaisemisen merkittävään viipymiseen ilman mitään hyväksyttävää syytä. Apulaispäälikön lausunnosta ei ilmene, että syyttäjääalueella seurattaisiin esitutkinnan rajoittamisesitysten käsittelyjen kestoa.

Lausunnossaan valtakunnansyyttäjä oli myös todennut, että valtakunnansyyttäjän yleiset ohjeet ovat tarkastettavana mahdollista päivitystarvetta varten. Tiedossani on, että valtakunnansyyttäjä on antanut syyttäjille 1.1.2024 voimaan tulleen yleisen ohjeen syyttäjän esitutkintayhteistyöstä [VKS:2023:1](#). Ohjeessa on muun ohella kuvattu tyypillisiä rikosasian esitutkintavaiheeseen kuuluvia toimenpiteitä, joista syyttäjän voi perusmuotoista esitutkintayhteistyötä edellyttävissä asioissa olla tarpeen huolehtia yhteistyössä tutkinnanjohtajan kanssa. Tällaisena toimenpiteenä on nykyisin voimassa olevassa ohjeessa mainittu muun muassa tutkinnan etenemisen seuraaminen asian laadun ja tutkinnanjohtajan kanssa sovitun toimintatavan mukaisesti.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Lähetän päätökseni valtakunnansyyttäjälle tiedoksi. Pyydän valtakunnansyyttäjää saattamaan Länsi-Suomen syyttäjääalueen tietoon käsitykseni aluesyyttäjä A:n virheellisestä menettelystä. Pyydän toimittamaan päätökseni myös eläkkeelle jääneen aluesyyttäjä A:n tietoon.

Saatan samalla valtakunnansyyttäjälle ja Länsi-Suomen syyttäjääalueelle tiedoksi, että olen keväällä 2024 tekemässä laillisuusvalvontakäytisuunnitelman mukaisen laillisuusvalvontakäynnin Länsi-Suomen syyttäjääalueelle. Laillisuusvalvontakäynnillä tarkoitukseni on keskustella muun ohella esitutkinnan rajoittamisesitysten kirjaamisen käytännöistä sekä käsittelyaikojen seurannasta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki